

Yleiset toimintaohjeet katujen ja muiden yleisten alueiden käytöstä pelastustiestä ja nostopaikkoina

1. Yleistä

Pelastuslaki (379/2011) edellyttää, että kiinteistön omistajan ja haltijan sekä toiminnanharjoittajan on osaltaan huolehdittava siitä, että hälytysajoneuvoille tarkoitetut ajotiet ja muut kulkuyhteydet (*pelastustiet*) pidetään ajokelpoisina ja esteettöminä, ja että ne on merkitty asianmukaisesti. Pelastustielle ei saa pysäköidä ajoneuvoja eikä asettaa muutakaan estettä.

Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen ohjeen "Pelastustien suunnittelu- ja toteutusohje" (<https://www.ku-pelastus.fi/fi/asioverkossa/ohjeet-ja-lomakkeet/suunnittelijoille>) mukaan pelastusyksiköllä tulee olla pääsy yleensä uloskäyntien välittömään läheisyyteen, pientaloalueella vähintään 50 m:n etäisyydelle. Lisäksi pelastusyksiköllä tulee olla pääsy sammutusveden ja sammutusvesiputkiston syöttö- ja ottopaikkojen sekä paloilmoin-, sprinkleri- tai savunpoistokeskuksien läheisyyteen. Ensihoitoyksikön tulee päästä yleensä uloskäyntien välittömään läheisyyteen, pientaloalueella vähintään 25 m:n etäisyydelle. Nostopaikan koon tulee olla vähintään 6 m * 13 m, etäisyys seinästä ajoneuvon keskilinjaan 6 m, kantavuus 32 tn ja sen tulee olla esteetön nostopuominavasta 18 m:n säteellä. Kaivoja ei ohjeen mukaan saa olla nostopaikalla eikä pelastustiestä.

Ensisijaisesti kiinteistöt tulee suunnitella siten, että pelastautuminen on mahdollista kiinteistön omalta alueelta. Mikäli yhdyskuntarakenteesta tai muusta maankäytöllisestä syystä tai perustellusta muusta hyväksyttävästä syystä pelastautumisessa on turvaututtava maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen kunnan omistamaan tai hallinnoimaan yleiseen alueeseen (katualue, tori, virkistysalue tai näihin rinnastettava alue), tulee ennen rakennusluvan myöntämistä luvan hakijan sopia alueen käytöstä Tuusulan kunnan yhdyskuntatekniikan palvelualueen kanssa. Sopimus yleisen alueen käytöstä pelastustienä ja nostopaikkana on esitettävä rakennuslupahakemuksen yhteydessä.

Sopimus tehdään ns. sijoittamissopimuksena, ja sitä haetaan Lupapiste-palvelun kautta kohdasta "Muu sopimus". Sopimus itsessään on maksuton, mutta jos se edellyttää muutoksia hyväksytyyn katu- tai puistosuunnitelman mukaiseen maankäyttöön, esimerkiksi viheralueen muuttamista kulkuväyläksi, peritään alueen käytöstä Tuusulan kunnanvaltuuston hyväksymän taksan mukainen korvaus.

Sopimuksessa sovitaan alueen käytöstä, suunnittelusta, rakenteista, rakentamisesta, rakentamiskataulusta, puhtaana- ja kunnossapidosta sekä näistä aiheutuvista kustannuksista. Tapauskohtaisesti sopimus voidaan tehdä myös rasitteena. Rasite tulee harkittavaksi erityisesti silloin, kun sillä on olennaisia vaikutuksia yleisen alueen normaalista poikkeavaan käyttöön, rakentamiseen tai puhtaana- ja kunnossapitoon.

Lähtökohta sopimukselle on, että siitä ei aiheudu kunnalle normaaliin rakentamiseen tai normaaliin puhtaana- ja kunnossapitoon ylimääräisiä kustannuksia. Kiinteistönomistaja vastaa kustannuksellaan pelastustien tai nostopaikan vaatimasta laatutason nostosta tai muutoksista rakenteisiin, kalusteisiin tai kasvillisuuteen ja siitä, että pelastustiet ja nostopaikat ovat käyttökelpoisia ja esteettömiä kaikkina vuodenaikoina niiltä osin, kuin kohde sijoittuu kunnan normaalin puhtaana- ja kunnossapidon ulkopuolelle. Yleisen alueen käytöllä pelastusreitillä tai nostopaikkana ei myöskään saa olla haitallista vaikutusta yleiseen katukuvaan tai maisemaan, eikä se saa heikentää yleisten alueiden käyttöä alkuperäiseen tarkoitukseensa. Pelastustie ja nostopaikka säilyvät yleisenä alueena, jolle on vapaa pääsy, vaikka ne olisi rakentanut tai niiden puhtaana- ja kunnossapidosta vastaisi kiinteistö, jota pelastustie tai nostopaikka palvelee.

Pelastusteiden ja nostopaikkojen sijoittamisessa ja suunnittelussa tulee ottaa huomioon Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen ohje ”Pelastustien suunnittelu- ja toteutusohje” (<https://www.ku-pelastus.fi/fi/asioverkossa/ohjeet-ja-lomakkeet/suunnittelijoille>).

Pelastustiet ja nostopaikat tulee kiinteistön merkitä asianmukaisin liikennemerkein siten, että ne ovat helposti havaittavissa. Merkinnät tulee tehdä ennen rakennuksen käyttöönottoa.

2. Katujen ajoradat

Kadunpidon järjestäminen kuuluu kunnalle. Kadunpito käsittää kadun suunnittelemisen, rakentamisen ja sen kunnossa- ja puhtaanapidon sekä muut toimenpiteet, jotka ovat tarpeen katualueen ja sen yläpuolisten ja alapuolisten johtojen, laitteiden ja rakenteiden yhteen sovittamiseksi. Kadunpitovelvollisuus alkaa, kun asemakaavan mukaisen toteutuneen maankäytön liikennetarve sitä edellyttää eikä kadun rakentamisesta kunnalle aiheutuvia kustannuksia ole pidettävä kohtuuttomina kadun rakentamisella tydytettävään liikennetarpeeseen verrattuna.

Katu rakennetaan kunnan hyväksymän suunnitelman mukaisesti. Katu on suunniteltava ja rakennettava siten, että se sopeutuu asemakaavan mukaiseen ympäristöönsä ja täyttää toimivuuden, turvallisuuden ja viihtyisyyden vaatimukset.

Katujen ajoradat rakennetaan kunnan toimesta kantavuudeltaan sellaisiksi, että ne soveltuvat pelastusteiksi. Kun ajoradan leveys on vähintään 6 m, ne soveltuvat sellaisenaan myös nostopaikoiksi. Ajoradat kuuluvat myös kunnan normaalin kunnossapidon piiriin. Nostopaikkaa määritettäessä on rakennuttajan kuitenkin otettava huomioon mahdollisten kaivojen sijoittuminen kadulla sekä nostopuomin liikeitä mahdollisesti rajoittavat puustutukset ja valaisinpylväät. Mahdollisuuksista siirtää tai poistaa istutuksia tai valaisinpylväitä sovitaan kunnan kanssa sijoittamissopimuksessa. Kustannuksista vastaa siirron tarvisija.

Alle 6 m leveillä ajoradoilla ajoradan reuna-alueet, pientareet, voivat mahdollisten puiden ja valaisimien siirron lisäksi vaatia kantavuuden parantamista, pientareen leventämistä tai lisäjärjestelyjä kunnossapitoon, erityisesti talvikunnossapitoon, ennen kuin ne soveltuvat nostopaikoiksi. Tarvittavat muutokset rakenteisiin tai vaikutukset kunnossapitoon määritetään sijoittamissopimuksessa.

Kustannuksista vastaa muutoksen tarvitsija. Muutostarpeista ja -mahdollisuuksista on suositeltavaa neuvotella etukäteen kunnan kanssa ennen lupahakemuksen jättämistä.

3. Kevyen liikenteen väylät, viherkaistat

Ajoradan yhteydessä olevat kevyen liikenteen väylät ja viherkaistat ovat osa katualuetta, ja kunta rakentaa ne pääsääntöisesti samaan aikaan ajoradan kanssa.

Kevyen liikenteen väylät ovat yleensä 3...4 metriä leveitä ja ne soveltuvat leveytensä puolesta pelastusteiksi, mutta eivät välttämättä kantavuutensa puolesta. Kantavuus tulee tarkistaa tapauskohtaisesti. Nostopaikoiksi kevyen liikenteen väylät ovat liian kapeita.

Myöskään viherkaistoja ei kantavuutensa puolesta normaalisti rakenneta sellaisiksi, että ne kestäisivät raskaita pelastusajoneuvoja, ellei viherkaistaa hyödynnetä osana kadunvarsipysäköintiä ns. viherkivikaistana. Viherkaistoilla on lisäksi usein puuistutuksia, valaisinpylväitä, liikennemerkkejä ja muita katukalusteita, mitkä rajoittavat niille pääsyä.

Talvisin viherkaistat toimivat auraslumien säilytyspaikkoina. Ajoradan yhteydessä olevat kevyen liikenteen väylä kuuluvat kunnan normaalin kunnossapidon piiriin kuten ajoradatkin.

Jos pelastusreitinä tai nostopaikkana halutaan hyödyntää viherkaistan osaa tai kevyen liikenteen väylää, tulee rakennuttajan varmistaa kunnalta niiden käyttökelpoisuus kyseiseen tarkoitukseen etukäteen. Rakenteen edellyttämät parannukset määritetään sijoittamissopimuksessa. Samassa yhteydessä tarkastellaan kohteen soveltuvuus pelastustarkoitukseen kaivojen, puiden, valaisinten ja muiden katukalusteiden suhteen, mahdollisten siirtojen tai poistojen vaikutukset katunäkymään, viihtyisyyteen ja koettuun turvallisuuteen, ja sijoittamissopimuksessa annetaan tarvittaessa näihin liittyviä ehtoja. Puhtaana- ja kunnossapidon vastuut erityisesti auraslumien poiston suhteen samoin kuin lumen välivarastointipaikkojen riittävyys otetaan huomioon sopimusmahdollisuutta tarkasteltaessa. Kustannuksista, joita tarvitaan kohteen saattamiseksi pelastustarkoitukseen, vastaa muutoksen tarvitsija, kuten myös kustannuksista, jotka aiheutuvat poikkeamisista normaaliin puhtaana- ja kunnossapitoon.

4. Toriaukiot

Maanvaraan perustetut toriaukiot rakennetaan kunnan toimesta pääsääntöisesti siten, että ne soveltuvat pelastusteiksi kantavuutensa puolesta. Toriaukioiden kohdalla on kuitenkin huomioitava, että ne eivät kaikilta osiltaan kuulu normaalin talvikunnossapidon piiriin. Lisäksi niissä saattaa olla kiinteitä kalusteita ja istuksia sekä valaisinpylväitä, jotka voivat rajoittaa pelastusajoneuvojen vapaata kulkua aukiolla ja nostokaluston käyttöä.

Pelastustien tai nostopaikan sijoituessa toriaukiolle sijoittamissopimuksessa määritetään mahdollisesti tarvittavat muutokset rakenteisiin sekä puhtaana- ja kunnossapidon vastuut. Samassa yhteydessä tarkastellaan kohteen soveltuvuus pelastustarkoitukseen kaivojen, puiden, valaisinten ja muiden torikalusteiden suhteen, määritetään niiden siirtotarve ja siirtojen tai poistojen vaikutukset torinäkömään, viihtyisyyteen, tekniseen toimivuuteen ja koettuun turvallisuuteen, ja sijoittamissopimuksessa annetaan tarvittaessa näihin liittyviä ehtoja. Rakennuttajan on syytä selvittää kalusteiden ja rakenteiden siirtomahdollisuus ennen sijoittamissopimushakemuksen jättämistä. Kustannuksista, joita tarvitaan kohteen saattamiseksi pelastustarkoitukseen, vastaa muutoksen tarvitsija, kuten myös kustannuksista, jotka aiheutuvat poikkeamisista normaaliin puhtaana- ja kunnossapitoon.

Tori- ja aukioluonteisten kansien soveltuvuus pelastustieksi tai nostopaikaksi tulee aina selvittää ennakkoon.

5. Puistokäytävät ja erilliset kevyen liikenteen väylät ja kävelyraitit
Puistokäytävät, erilliset kevyen liikenteen väylät ja kävelyraitit eivät yleensä sellaisenaan sovellu pelastustieksi tai nostopaikaksi. Rajoittavia tekijöitä ovat kantavuus, leveys, väylien pysty- ja vaakageometria (pituuskaltevuus ja kaarresäteet), kaivot, istutukset, valaisimet ja muut kalusteet. Lisäksi monet em. väylistä ovat joko kokonaan tai osittain normaalin talvikunnossapidon ulkopuolella.

Ennen sijoittamissopimushakemuksen jättämistä on rakennuttajan syytä neuvotella Tuusulan kunnan yhdyskuntatekniikan palvelualueen kanssa siitä, millaisia muutoksia kohteen rakenteisiin on tehtävä, jotta se soveltuu pelastustarkoitukseen, ja kuuluuko kohde kunnan normaalin kunnossapidon piiriin. Tarvittavat muutokset rakenteisiin sekä puhtaana- ja kunnossapidon vastuut määritetään sijoittamissopimuksessa. Samassa yhteydessä tarkastellaan kohteen soveltuvuus pelastustarkoitukseen kaivojen, puiden, valaisinten ja muiden katukalusteiden suhteen, mahdollisten siirtojen tai poistojen vaikutukset puistonäkymään, viihtyisyyteen ja koettuun turvallisuuteen, ja sijoittamissopimuksessa annetaan tarvittaessa näihin liittyviä ehtoja. Kustannuksista, joita tarvitaan kohteen saattamiseksi pelastustarkoitukseen, vastaa muutoksen tarvitsija, kuten myös kustannuksista, jotka aiheutuvat poikkeamisista normaaliin puhtaana- ja kunnossapitoon.